

Kur korumalı mevduatta iki örnek; 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kazanç farkları

Kur korumalı mevduatta kurumlar vergisi istisnasına ilişkin yayımlanan iki tebliğ taslağında da yer verilen iki örnek, sırasıyla, 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL tutarındaki kazançları vergilemektedir. Söz konusu kazançlar, esasında vergi dışında kalabilir miydi? Bu yazıda, aynı sonuca çıkan yöntem farklılığının sebep olduğu 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kârlara yakından bakılmıştır.

→ Birinci taslakta yer alan örnek

→ Dönem içindeki satışta kâr/zarar hesabı yapmak zorunlu mudur?

→ İkinci taslakta yer alan örnek

→ Yapılan kâr/zarar hesabı tahakkuk ilkesi gereği midir?

Birinci taslakta yer alan örnek

Yazıya konu -kanımca- tartışmalı olan durum; bir geçici vergilendirme döneminde döviz satımı yapılmışsa, satışla birlikte bu işlemde, kur farkı kârının da hesaplanması gerektiği konusudur.

Örnekten görüleceği üzere; 20.12.2021 tarihinde yapılan satış işlemiyle birlikte bu tarihte, 12.465.000 TL tutarında kâr hesaplanmıştır. (Bknz. [Birinci taslakta yer alan örnek](#))

Daha sonra, hesapta kalan kalan 1.600.000 USD, 31.12.2021'de dönem sonu kuruyla değerlendirilmiş ve 1.102.000 TL kur farkı kârı hesaplanmıştır. İstisna tutulan kısım da bu tutar olup, 12.465.000 TL'lik kısma, dönem içinde oluşan bir kâr olması nedeniyle istisna uygulanmamıştır.

İkinci taslakta yer alan örnek

Birinci taslağın güncellenmiş haliyle yayımlanan ikinci taslakta bu kez hangi maliyet yöntemi kullanılırsa kullanılsın toplam kur farkı kazancının değişmeyeceği vurgulanmıştır. Ancak maliyet hesaplamasından vazgeçilmemiş ve dönem içindeki satışa istisna uygulanmayacağı belirtilmiştir. (Bknz. [İkinci taslakta yer alan örnek](#))

Nitekim örnekten yola çıkılarak hesaplanacak olunursa; 1.500.000 USD'lik satış kısmı açısından, bunun 800.000 USD'si için $(17,4731 - 8,8433) * 800.000 = 6.903.840,00$ TL ve 700.000 USD'si için $(17,4731 - 9,4813) * 700.000 = 5.594.260,00$ TL olmak üzere toplam 12.948.100 TL dönem içi kazanç ve dönem sonu değerlemesinden kaynaklı toplam 1.462.260,00 TL olmak üzere genel toplamda **13.960.360,00 TL** kazanç hesaplanmıştır.

Ancak önceki taslaktaki yaklaşıma benzer biçimde yine, dönem içindeki satış anında kazanç hesaplaması yapılmış ve bu nedenle dönem sonunda oluşması gereken kur farkı kazancı azalmıştır.

Kur korumalı mevduatta iki örnek; 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kazanç farkları

Kur korumalı mevduatta kurumlar vergisi istisnasına ilişkin yayımlanan iki tebliğ taslağında da yer verilen iki örnek, sırasıyla, 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL tutarındaki kazançları vergilemektedir. Söz konusu kazançlar, esasında vergi dışında kalabilir miydi? Bu yazıda, aynı sonuca çıkan yöntem farklılığının sebep olduğu 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kârlara yakından bakılmıştır.

Kur korumalı mevduatta kurumlar vergisi istisnasına ilişkin 29.01.2022 ve 07.02.2022 tarihlerinde iki Tebliğ Taslağı yayımlandı. Taslaklarda yer alan, kur farkı kârının hesaplanmasına ilişkin 2 no.lu örnekte; satım işlemi yapıldığı anda maliyet ve kâr hesaplamasının yapılması nedeniyle, dönem sonu değerlemesinden kaynaklanan kur farkı kazancı farklı tutarda hesaplanmaktadır. Bu da, **istisna ve istisna dışı kalacak tutarda farklılığa** neden olmaktadır.

12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'yi vergilemekle vergilememek arasındaki farka neden olan işleme yakından bakalım.

İkinci taslakta da durum değişmemektedir. Aşağıda yer alan örnekte konunun detaylı teyidi yapılmıştır

Tablo-1 ve Tablo-2'de aynı işlemler yer almaktadır. Şu kadar ki; Tablo-1'de satış işlemi anında kâr/zarar hesabı yapılmamış ve dönem sonunda kur değerlemesi yapılmış; Tablo-2'de ise her satış işleminde FIFO yöntemiyle kâr/zarar hesabı yapılmış ve dönem sonunda kur değerlemesi yapılmıştır.

Her iki işlemin de ortak sonucu; toplam net kur farkı kârı olan **65.727,50 TL**'nin değişmiyor olmasıdır.

Görüleceği üzere gerek Tebliğ Taslakları'nda yer alan örneklerde, gerekse yukarıda sunulan örnekte toplam net kâr değişmemektedir. Ancak Vergi İdaresi, verdiği örnekle, satış anında kâr/zarar hesabı yapılmasını **işaret etmiş** görünmektedir.

Bu noktada akla şu soru geliyor: dövizli her alım satım işleminde maliyet hesaplayıp kâr/zarar hesabı yapmak zorunlu mudur?

Kur korumalı mevduatta iki örnek; 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kazanç farkları

Dönem içindeki satışta kâr/zarar hesabı yapmak zorunlu mudur?

Eğer birinci taslakta verilen örneği, **döviz satışı anında kâr/zarar hesabı yapmaksızın** hesap ederseniz toplam kur farkı kazancının değişmeyeceğini göreceksiniz. Nitekim $(1.600.000 \text{ TL} * 12,98) - 7.201.000 \text{ TL} = 13.567.000 \text{ TL}$ olmaktadır ki bu tutar, örnekte verilen alım-satım kazancı ve dönem sonu değerlendirme toplamına $(12.465.000 \text{ TL} + 1.102.000 \text{ TL} = 13.567.000 \text{ TL})$ eşittir.

TABLO-1	SADACE DÖNEM SONU DEĞERLEME YAPILMASI	İŞLEM	USD TUTAR (B)	USD TUTAR (A)	KUR	TL TUTAR (B)	TL TUTAR (A)	USD BAKİYE	TL BAKİYE
		DÖVİZ ALIŞ	10.000,00	-	10,1345	101.345,00	-	10.000,00	101.345,00
DÖVİZ SATIŞ	-	5.000,00	14,2745	-	71.372,50	5.000,00	29.972,50		
DÖVİZ ALIŞ	3.000,00	-	12,2500	36.750,00	-	8.000,00	66.722,50		
DÖVİZ SATIŞ	-	1.000,00	17,4500	-	17.450,00	7.000,00	49.272,50		
DÖVİZ ALIŞ	2.000,00	-	15,0000	30.000,00	-	9.000,00	79.272,50		
DÖVİZ SATIŞ	-	1.000,00	9,0000	-	9.000,00	8.000,00	70.272,50		
DÖNEM SONU DEĞERLEME				17,0000	65.727,50			8.000,00	136.000,00

TABLO-2	DÖNEM İÇİ SATIŞ KÂR/ZARARI İLE BİRLİKTE DÖNEM SONU DEĞERLEME YAPILMASI	İŞLEM	USD TUTAR (B)	USD TUTAR (A)	KUR	TL TUTAR (B)	TL TUTAR (A)	USD BAKİYE	TL BAKİYE
		DÖVİZ ALIŞ	10.000,00	-	10,1345	101.345,00	-	10.000,00	101.345,00
DÖVİZ SATIŞ	-	5.000,00	14,2745	-	71.372,50	5.000,00	29.972,50		
DÖVİZ SATIŞ KÂRI KAYDI					20.700,00			5.000,00	50.672,50
DÖVİZ SATIŞ KÂRI HESAPLAMA (FIFO)= 5.000 USD * (14,2745-10,1345)= 20.700 TL									
DÖVİZ ALIŞ	3.000,00	-	12,2500	36.750,00	-	8.000,00	87.422,50		
DÖVİZ SATIŞ	-	1.000,00	17,4500	-	17.450,00	7.000,00	69.972,50		
DÖVİZ SATIŞ KÂRI KAYDI					7.315,50			7.000,00	77.288,00
DÖVİZ SATIŞ KÂRI HESAPLAMA (FIFO)= 1.000 USD * (17,45-10,1345)= 7.315,50 TL									
DÖVİZ ALIŞ	2.000,00	-	15,0000	30.000,00	-	9.000,00	107.288,00		
DÖVİZ SATIŞ	-	1.000,00	9,0000	-	9.000,00	8.000,00	98.288,00		
DÖVİZ SATIŞ ZARARI KAYDI						1.134,50		8.000,00	97.153,50
DÖVİZ SATIŞ ZARARI HESAPLAMA (FIFO)= 1.000 USD * (9-10,1345)= -1.134,50 TL									
DÖNEM SONU DEĞERLEME				17,0000	38.846,50			8.000,00	136.000,00
NET KÂR=20.700+7.315,50-1.134,50+38.846,50=65.727,50									

Yapılan kâr/zarar hesabı tahakkuk ilkesi gereği midir?

Satış anında maliyet ve dolayısıyla da kâr/zarar hesabının yapılmasının, yabancı paraların değerlendirilmesi ilkesine dayandırılmayacağı açıktır. O halde yapılan işleme tek dayanak; gelirin miktar ve mahiyet itibarıyla kesinleşmesi ilkesi olan tahakkuk ilkesi olmaktadır. Nitekim satış anıyla birlikte kâr ve zarar, miktar ve mahiyet itibarıyla kesinleşmiş olmaktadır. Dolayısıyla bu durum da **tahakkuk ilkesine uymaktadır.**

Ancak, yabancı paralar açısından gelirin miktar ya da mahiyet itibarıyla kesinleşmesi; ortada bir satış işlemi olmadan da **her gün** gerçekleşmektedir. Böyle bir varsayımda, yani yabancı paralarda tahakkukun her gün gerçekleştiği varsayımında, absürt nitelikte, her gün kâr/zarar hesabı yapılması gerektiği sonucu ortaya çıkacaktır.

Zaten muhtemeldir ki, bu ve başka özel durumlar nedeniyle, yabancı paralarda dönem sonu değerlendirme yapılması ilkesi benimsenmiştir. Bu nedenle yabancı paralarda satış anında kâr/zarar hesabı yapılmasına gerekçe yoktur. Değerleme işlemi bu durumu çözmektedir. Her geçici vergi döneminde de değerlendirme yapılması gerektiğinden ortada bir vergi kaybı da olmayacaktır.

Kur korumalı mevduatta iki örnek; 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kazanç farkları

Yabancı paralara dönem sonlarında kur değerlendirilmesi yapılması VUK 280'inci maddeye göre zorunludur. Yine VUK md.259'da "Değerleme Günü" açısından; iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlarda haiz oldukları kıymetlerin esas alınacağı belirlenmiştir.

Bu yasal belirlemeler dışında; yabancı paralar açısından, dönem içinde sürekli maliyet yöntemine benzer biçimde maliyet ve kâr/zarar hesabı yapmak zorunlu değildir. Kaldı vergi mevzuatında, emtiada dahi maliyet seçme yöntemi serbest bırakılmıştır.

Daha fazlası

Örneğin yer aldığı kur korumalı mevduat istisnası düzenlemesine ilişkin 19 no.lu Kurumlar Vergisi Tebliğ Taslağına (ikinci taslak) [buradan](#) ulaşabilirsiniz. Bu yazının yazıldığı tarihten sonra 19 no.lu Kurumlar Vergisi Tebliğı yayımlanmıştır. Tebliğ, 2 no.lu örnekte değişiklik öngörmediğinden yazı geçerliliğini korumaktadır. Söz konusu Tebliğ'e [buradan](#) ulaşabilirsiniz.

Kur korumalı mevduatta iki örnek; 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kazanç farkları

Tebliğ, kur korumalı mevduat istisnası açısından bu durumu özel olarak belirlemiş olabilir mi?

Bu sorunun cevabı, pekâlâ **evet** olabilir. Nitekim; taslakta "Mükellefler gerek dönem içi gerekse dönem sonu kur farkı kazançlarını muhtelif usullere göre belirleyebilmektedirler. Ancak, istisnaya konu edilecek kur farkı gelirin tespitine münhasır olmak üzere, dönem içi döviz çıkışlarında ve istisna tutarının hesaplanmasında ilgili hesaba giriş sırasının esas alınması gerekmektedir." ifadesi yer almaktadır. Ancak bu noktada, Tebliğ ile bu yönde bir düzenlemenin yapılabilirliği konusunda yasal dayanak olmadığı düşünülmektedir.

Bu durumda İdare, Tebliğ'de verilen örnek vasıtasıyla doğrudan **vergi koymuş** olmaktadır. Nitekim verilen örneklerle; dönem içinde maliyet hesabı yaptırılarak, dönem sonuna kalacak kur değerlemesi kârı düşürülmüş olmaktadır. Eğer bu örnekler verilmemiş olsa idi, istisna kazançlar sırasıyla; birinci taslakta 1.102.000 TL yerine 13.567.000 TL ve ikinci taslakta 1.462.260 TL yerine 13.960.360 TL olacak idi. Böylece, yine sırasıyla, 12.465.000 TL ve 12.498.100 TL'nin Tebliğ düzenlemesi ile vergisi alınmış olmaktadır.

Kur korumalı mevduatta iki örnek; 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kazanç farkları

Birinci taslakta yer alan örnek

Yazıya konu -kanımca- tartışmalı olan durum; bir geçici vergilendirme döneminde döviz satımı yapılmışsa, satışla birlikte bu işlemde, kur farkı kârının da hesaplanması gerektiği konusudur.

Örnekten görüleceği üzere; 20.12.2021 tarihinde yapılan satış işlemiyle birlikte bu tarihte, 12.465.000 TL tutarında kâr hesaplanmıştır.

Daha sonra, hesapta kalan kalan 1.600.000 USD, 31.12.2021'de dönem sonu kuruyla değerlendirilmiş ve 1.102.000 TL kur farkı kârı hesaplanmıştır. İstisna tutulan kısım da bu tutar olup, 12.465.000 TL'lik kısma, dönem içinde oluşan bir kâr olması nedeniyle istisna uygulanmamıştır.

Örnek 2: (B) A.Ş'nin döviz tevdiat hesabının 2021 yılı hareketleri aşağıdaki gibidir:

Alış Tarihi	(ABD Doları)		Döviz kuru	TL Değeri	Bakiye TL	Bakiye ABD Doları
	Alış tutarı	Satış tutarı				
30/9/2021	800.000		8,88	7.104.000	7.104.000	800.000
28/10/2021	1.000.000		9,48	9.480.000	16.584.000	1.800.000
30/11/2021	1.300.000		12,94	16.822.000	33.406.000	3.100.000
20/12/2021		1.500.000	17,47	-26.205.000	7.201.000	1.600.000
31/12/2021	Değerleme kuru: 12,98					1.600.000

(B) A.Ş. 30/11/2021 tarihi itibarıyla bakiye döviz tutarı olan 3.100.000 ABD Dolarının 1.500.000 ABD Dolarlık kısmını, 20/12/2021 tarihinde (30/9/2021 tarihinde alınan 800.000 ABD Doları ile 28/10/2021 tarihinde alınan 700.000 ABD Doları) 17,47 kuru üzerinden satmıştır. Bu satış işleminden

$$-800.000 \text{ ABD Doları} \times (17,47 - 8,88 = 8,59) = 6.872.000,00 \text{ TL}$$

$$-700.000 \text{ ABD Doları} \times (17,47 - 9,48 = 7,99) = 5.593.000,00 \text{ TL}$$

olmak üzere toplamda 12.465.000,00 TL kur farkı kazancı elde etmiş olup bu tutar genel hükümler çerçevesinde vergilendirilecektir.

(B) A.Ş. 31/12/2021 tarihli bilançosunda yer alan 1.600.000 ABD Dolarını 14/1/2022 tarihinde Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 14 üncü maddesi kapsamında 6 ay vadeli ve %15 faiz ödemeli Türk Lirası mevduat hesabına dönüştürmüştür.

Dolayısıyla, 31/12/2021 tarihinde 1.600.000 ABD Doları olan bakiye döviz tutarının dönem sonu değerlemesi nedeniyle;

$$-300.000 \text{ ABD Doları} \times (12,98 - 9,48 = 3,50) = 1.050.000,00 \text{ TL}$$

$$-1.300.000 \text{ ABD Doları} \times (12,98 - 12,94 = 0,04) = 52.000,00 \text{ TL}$$

olmak üzere hesaplanan toplam 1.102.000,00 TL kur farkı geliri bu madde kapsamında kurumlar vergisinden istisna edilecektir.

Kur korumalı mevduatta iki örnek; 12.465.000 TL ve 12.948.100 TL'lik kazanç farkları

İkinci taslakta yer alan örnek

Birinci taslağın güncellenmiş haliyle yayımlanan ikinci taslakta bu kez hangi maliyet yöntemi kullanılırsa kullanılsın toplam kur farkı kazancının değişmeyeceği vurgulanmıştır. Ancak maliyet hesaplamasından vazgeçilmemiş ve dönem içindeki satışa istisna uygulanmayacağı belirtilmiştir.

Nitekim örnekten yola çıkılarak hesaplanacak olunursa; 1.500.000 USD'lik satış kısmı açısından, bunun 800.000 USD'si için $(17,4731 - 8,8433) * 800.000 = 6.903.840,00$ TL ve 700.000 USD'si için $(17,4731 - 9,4813) * 700.000 = 5.594.260,00$ TL olmak üzere toplam 12.948.100 TL dönem içi kazanç ve dönem sonu değerlemesinden kaynaklı toplam 1.462.260,00 TL olmak üzere genel toplamda **13.960.360,00 TL** kazanç hesaplanmıştır.

Ancak önceki taslaktaki yaklaşıma benzer biçimde yine, dönem içindeki satış anında kazanç hesaplaması yapılmış ve bu nedenle dönem sonunda oluşması gereken kur farkı kazancı azalmıştır.

Örnek 2: (B) A.Ş.'nin aynı döviz tevdiat hesabının 2021 yılı hareketleri aşağıdaki gibidir:

Alış Tarihi	(ABD Doları)		Döviz kuru	TL Değeri	Bakiye TL	Bakiye ABD Doları
	Alış tutarı	Satış tutarı				
30/9/2021	800.000		8,8433	7.074.640	7.074.640	800.000
28/10/2021	1.000.000		9,4813	9.481.300	16.555.940	1.800.000
30/11/2021	1.300.000		12,6595	16.457.350	33.013.290	3.100.000
21/12/2021		1.500.000	17,4731	-26.209.650	6.803.640	1.600.000
31/12/2021	Değerleme kuru: 12,9775					1.600.000

(B) A.Ş. 30/11/2021 tarihi itibarıyla bakiye döviz tutarı olan 3.100.000 ABD Dolarının 1.500.000 ABD Dolarlık kısmını, 21/12/2021 tarihinde 17,4731 kuru üzerinden satmıştır.

(B) A.Ş. gerek dönem içi gerekse dönem sonu kur farkı kazancının tespitinde hangi yöntemi kullanırsa kullansın dönem sonu kur farkı geliri 13.960.360,00 TL olacaktır. Ancak, 1.600.000 ABD Dolarının Türk Lirası mevduat hesabına dönüştürülmesi nedeniyle 31/12/2021 tarihi itibarıyla dönem sonu kur farkı değerlemesi sonucunda istisnaya konu edilecek kur farkı geliri bu bölümdeki açıklamalar dikkate alınarak hesaplanacaktır.

(B) A.Ş. 31/12/2021 tarihli bilançosunda yer alan 1.600.000 ABD Dolarını 14/1/2022 tarihinde Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 14 üncü maddesi kapsamında 6 ay vadeli ve %15 faiz ödemeli Türk Lirası mevduat hesabına dönüştürmüştür.

Buna göre, dönem sonunda bu Kanunun geçici 14 üncü maddesi kapsamında kurumlar vergisinden istisna tutulacak kur farkı geliri hesaplanırken, 1/10/2021-31/12/2021 dönemindeki 1.500.000 ABD Dolar tutarlı satış işleminin 800.000 ABD Dolarlık kısmının 30/9/2021 tarihli alıştan, 700.000 ABD Dolarlık kısmının da 28/10/2021 tarihli alıştan yapıldığı kabul edilecek, 31/12/2021 tarihinde 1.600.000 ABD Doları olan bakiye döviz tutarının dönem sonu değerlemesi nedeniyle;

-300.000 ABD Doları x $(12,9775 - 9,4813) = 1.048.860,00$ TL

$-1.300.000$ ABD Doları x $(12,9775 - 12,6595) = 413.400,00$ TL

olmak üzere hesaplanan toplam 1.462.260,00 TL kur farkı geliri bu madde kapsamında kurumlar vergisinden istisna edilecektir.